

dere hulp te voorzien, zoolang de arbeiders weigeren terug te keeren.

Wij bestrijden den geest, die meer en meer alle aandacht en de hoogste zorg samentrekt op het stoffelijk bezit.

Wij voelen niets voor de stelling, dat aardsch bezit alleen vrucht van eigen inspanning kan zijn, waar zelfs het hemelsche en eeuwige goed verkregen wordt niet door de werken, maar uit geloof alleen.

Wij weerstaan het smalen op voorrechten door geboorte, als lijnrecht gekant tegen de Goddelijke lotsbedeeling ook in het doen ter wereld komen.

Wij betwisten, dat er ook in de geestelijke wereld niets onveranderlijk is, maar houden vast aan Gods eeuwige wet.

Wij staan tegenover de leer, dat al het geestelijke uit het stoffelijke voortkomt, alle zedelijke en godsdienstige voorstelling product is van het economisch leven; met de belijdenis, dat, omgekeerd, alle dingen, ook de stoffelijke, door het Woord zijn gemaakt, en dat zonder hetzelfde geen ding gemaakt is, dat is gemaakt (Joh. 1:3); met de vermaning: „Laat de gansche aarde voor den Heere vreezen; laat alle inwoners van de wereld voor Hem schrikken. Want Hij spreekt, en het is er; Hij gebiedt, en het staat er” (Ps. 33:8 en 9).

P. GROEN.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Als ik nogal eenige aandacht gaf aan het boek: de Geest over de wateren, dan is het, omdat wij daarin ontmoeten de gevaarlijkste vijandin van de kerk des Heeren, en daardoor voor gansch het leven, de mystiek. Hier spreekt de verleiding des satans het sterkst.

En wij laten ons dan veelal zoo licht door de leugen der mystiek overrompelen.

Dit komt omdat de bewering is, dat het hier gaat over het gemoedsleven. Over het hart, dat dan een andere naam is voor het gevoel. Over liefde en bewogenheid.

Wij maken er in onzen kerkstrijd van deze dagen ook telkens kennis mee.

Het heet dan, zoodals ook van de reformatie der zestiende eeuw is gelogen, dat daarin de leer op den voorgrond stond en het leven, het innerlijke leven, werd vergeten.

Het was alles verstandswerk, verstandelijkheid. Men kreeg niets voor het gemoed. Dat deden dan wel de mystieken, waaronder bedriegers als een David Joris.

Ik vond die bewering, dat de reformatie toen leer gaf en minder leven wakte, zelfs in het werk over de kerkhistorie van dr J. Th. de Visser. En nu weer in een opstel van prof. van Ruler in het Theologisch tijdschrift „Kerk en Theologie” over de bevinding.

Ook Rispons beweert, dat het Calvinisme voor alles verstandelijk is. Geen cultivering van het gemoedsleven. Die vindt hij dan wel bijv. bij de christelijk gereformeerden.

Ook in eigen kring vernemen wij van degenen, die zich weer begaven onder het synodale juk, dat zij in de bediening des Woords in de vrijgemaakte kerk geen „stichting” genoten. Het is alles leer, men ontvangt niets voor het hart.

Het is alles vreeselijk zelfbedrog. Een zelfbedrog, dat heel dicht bij ons aller hart ligt, d.w.z. bij ons zelf in heel ons leven. En daarom mogen wij daarover wel eens rustig met elkander spreken.

Vooreerst is daar die scheiding, niet onderscheiding, van verstand en hart of gevoel.

Dit begint reeds in het sociale leven, als er scheiding wordt gemaakt tusschen menschen, die hoofdwerkers — intellectueelen — en die handwerkers zijn; laatstgenoemde zijn dan de menschen in hun gewone bedrijfsleven: timmeren, verven enz.

Het is bijna onbegrijpelijk, hoe de menschen zulk een scheiding aanvaarden. Zij doen het in de praktijk ook niet.

Ik denk nog altijd aan een geval van hetwelk ik in mijn jeugd hoorde. Een ietwat domme jongen kwam in dienst van een huisschilder. Het eerste werk, dat hem werd opgedragen, was het verven van een vloer in een kamer. De jongen verfdde al rondom zich heen en kwam ten slotte in het midden op een eilandje te zitten en kon er niet meer uit. En wat zei toen de patroon? Gebruik je verstand toch, jongen. Men denke zich eens in, dat wij bij ons werk, hoe eenvoudig ook, ons verstand niet zouden gebruiken. En hoe handig moet de chirurg bijv. niet zijn.

Het verstand kwam heusch niet eerst, toen de timmerlieden en kruideniers enz. theoretisch meekunde en warenkennis leerden, en examens moesten afleggen.

Ik ben altijd dankbaar leermeesters gehad te hebben, die mij de werkelijkheid leerden zien.

Onze oude domine zei ons op de catechisatie af en toe: houd toch op met die scheiding tusschen verstand en hart.

Het hart dan gezien als gevoel. Wij denken met ons hart door middel van ons verstand, wij kijken met ons hart door ons oog en hooren met ons verstand door het oor. Wij zijn er altijd heelemaal bij. Dat zegt de Schrift.

Maar als wij dan vroegen: wordt niet gesproken van menschen, die de gereformeerde leer goed kennen, alles uit hun hoofd maar opdreunen, maar bij wien het hart er niet bij is?

er juist niet goed bij betrokken. Het is de onverschilligheid van het hart, d.w.z. van heel dien mensch naar zijn innerlijk geestelijk bestaan.

Och jongelui, zei hij dan, bij die menschen is dat geen verstandswerk. Dat is onzin. Feitelijk is het verstand

PSALM 117

(vertaling N.B.G.)

Gij alle volken, looft den HEER,
gij natien prijst Hem, geeft Hem eer;
zijn goedertierenheid en macht
waakt over elk, die Hem verwacht,
en 's HEEREN trouw zal eeuwig staan.
Heft blijde 't „Hallelujah” aan.

A. v. B.

De Heere Jezus heeft ons toch zoo goed willen onderwijzen in de gelijkenis van den zaaler. Daar hebt gij de waarheid.

De z.g.n. verstandsmensch wil het Woord Gods, de gezonde leer niet aanvaarden. Al zegt hij ook dat hij het wel doet. Dat is heel de zaak.

Hoe kan een menschenkind, dat de Schrift leest met een toebereid hart door den Geest des Heeren, niet in gansch zijn bestaan, in heel zijn verstands- en gemoedsleven ten diepste getroffen worden, zoodat de tranen hem in de oogen springen over zoo groote genade?

Wordt er ergens een inniger gemoedsleven, een sterkere stichting gevonden dan in de belijdenis der vaders, niet het minst in de Dordtsche leerregels?

Kan een mensch, als hij werkelijk leert luisteren, door iets ter wereld dieper getroffen worden dan door de eerste Zondagen van onzen catechismus?

Heel dat gepraat over: ik krijg niets voor mijn hart of gemoed is niet dan zelfbedrog of onwil. De prediking sticht niet, zeggen die menschen, maar waarom niet? Omdat zij hun hart toesluiten en hun verstand meteen. Zij willen alleen datgene hooren wat hun in hun ongehoof aangenaam is. Dat is heel de zaak.

En wij moeten ons niet door al die praatjes over onze liefdeloosheid en der anderer bewogenheid om den tuin 'nten leiden. Zeg dien menschen gerust: gij wilt niet gehoorzamen, gij wilt uw eigen boezen weg volgen, en daarom vindt gij een oppervlakkige en geestelijk doode prediking alleen maar goed. Het is liefde, als wij hun dit zeggen.

Verzekeren zij u dan, dat zij juist bij die andere prediking o zoo gevoelig worden aangedaan, vertel hun dan, dat de Satan, een tranenvloed heeft, heel de menschelijke geschiedenis door, die alle ander geweent te boven gaat, maar het gemoed verhardt.

Daar werden misschien nimmer meer tranen vergoten dan in de dagen van de vreeselijke terreur tijdens de Fransche revolutie. De menschen smolten in tranen weg, als zij hoorden verhalen van de heerlijkheden die hun wachtten, en dan gingen zij rondom de guillotine staan, en zagen onbewogen de gruwelen van dien dag. Daar zijn geen hardere menschen dan die van die menschen, die tegelijk zeggen: er is niets voorvoor hun geloof.

Staan wij niet versted over de hardheid van die synoden, die zich in hun aanval op de kerk des Heeren niets meer ontzien, onder vrome woorden dingen doen, waarover zelfs de ongeloofige wereld met verontwaardiging spreekt? Is er een ergere hardigheid des harten als openbaar werd in de handelingen tegenover dat teere kind des Heeren, dat ons in prof. Greijdanus gegeven werd?

Kan er een harder gemoed worden gedacht dan dat van die menschen, die tegelijk zeggen: er is niets veranderd, en even daarna eenvoudige zielen misleiden zeggende, dat er alle ruimte gekomen is?

Al dat gepraat over cultivering van het gemoedsleven, dat dan in den kring van de kinderen der reformatie zou worden gemist is niets anders dan de leugen der mystiek. De leugen, zeg ik nog weer, die op ons aller hart een sterk vermogen heeft. Rispons beweert, dat alle dichters mystieken zijn. Ook dat is een ergerlijke onwaarheid. Natuurlijk grijpt de mystiek, onze booze onwil, om voor Gods Woord werkelijk te buigen, heel ons wezen aan, ons verstand, ons gemoed, onzen wil. De wil voorop.

Zoodals ook het oprecht geloof, de volle gehoorzaamheid aan des Heeren Woord, heel ons leven beheerscht, verstand en wil en gemoed.

Den echten dichter vinden wij in onze psalmen. Daar is van mystiek geen sprake. Alleen wel hier en daar in de berijming, zoodals ook in de piëtistische gezangen. Bijv. als in ps. 25 gezongen wordt: Gods verborgen omgang vinden enz. Ik meen, dat ook Haspers die geheel verkeerde berijming handhaaft. Maar lees den psalm maar eens in de Schrift.

Daar is van dien „verborgen omgang” heel geen sprake.

Wat is mystiek?

Ik wil nu op drieërlei definitie wijzen.

Vooreerst op die van Rispons.

Hij zegt: „mystiek is de volkomen aan den tijd onttrokken binnenwaartsche concentratie, de weg terug van den mensch tot zijn oorsprong”.

Daar hebt gij de werkelijkheid goed weergegeven.

Althans ten deele. Als God den eersten mensch in het centrum van Zijn schepping zet, in het paradijs, met de opdracht in het Verbond, dat die mensch heel de schepping tot een paradijs zal maken, dan zegt God de Heere tot hem niet: hoor naar binnen, wat de „oorsprong” u zegt, maar luister naar Mijn stem, die van buiten tot u komt. En als het oor heeft gehoord: zie met uw oogen niet naar binnen, volkomen onttrokken aan den tijd, maar sla uw oogen over Mijn groote werken en geef die een naam en heersch daarover als profet, priester en koning.

Heel dat zich „onttrekken aan den tijd” is uiteraard onzin. Daartoe is geen mensch hier beneden in staat. Het is niet dan de verbeelding, die de satan in ons hart werpt.

Als ik het „Handelsblad” lees over de herdenking der dooden in den krijg, die nu achter ons ligt, dan is het ook daar: o die twee minuten stilte, als de eeuwigheid in ons hart vaart.....

Wij behoeven niet te denken aan wat al die menschen, die toen twee minuten stilstanden, werkelijk dachten. Wie heeft leeren kennen, wie de mensch is, weet heel goed, dat dit „leven in de eeuwigheid” voor een paar minuten niet dan louter zelfbedrog is. Het is de satan, die in het vreeselijk uur van den sondeval tot den mensch zegt: luister niet naar uwen God, zie naar datgene, waarvan Hij u zeide, dat gij niet begeerig zoudt zien. Bekijkt u zelf, daar in uw binnenste ligt uw oorsprong: gij zult als God zijn. Gode gelijk, heerschen naar uw eigen zin over uw leven. Dat is de mystiek. De mensch wil als God zijn. Hij is het, die de schepper is; hij is 't, die, naar ook Rispons vertelt, alle geloof scheidt, alle waarheid, alle wijsheid. Hij diep het alles op uit „dien oorsprong” waarheen hij zich terugtrekt in binnenwaartsche concentratie.

En als hij het kwaad ziet als gevolg van zijn val, dan keert hij zich ook daarin tegen God.

De Vorsten, die met een roomschen pater een groot werk schreef over de nederlandse mystiek, hij dan over de protestantsche, zegt: „mystiek dat is de inkeer van den mensch tot de onbevleete kern van zijn wezen”.

De mensch is daarin dus niet zondig, maar onbevleete. Om zich zelf te zien als een niet gevallen schepsel, moet hij indalen in zich zelf. Dit kan gepaard gaan met een vreeselijk schelden op de boosheid en het kwade, dat in het leven openbaar wordt.

Ik denk nu aan de maximes van Rochefoucauld. Daar is zelden meer kwaad gesproken van al de z.g.n. goede neigingen van den mensch, maar, zoo concludeert ook die wijsgeer: in de diepste kern is de mensch goed. Dat zegt ook de mystiek tot den mensch.

En dan is er een derde definitie. Nu van prof. van Ruler, die zegt: de Vorsten heeft ongelijk. De mystiek is er bij den heiden en den christen. God is voor den mensch een vreemde. Maar de heiden zegt: God en mensch zijn identiek. En de vrome christen: God en mensch is een tegenstelling, maar zij moeten elkander vinden en dat kan in de gereformeerde mystiek, die bevinding heet. Gij moet dan gaan naar de Veluwe.

Niet de reformatie der zestiende eeuw is de werkelijke reformatie. Neen, maar die der zeventiende eeuw, van welke zelfs prof W. Aalders zegt, dat zij een noodlottige ziekelijkheid beteekende.

Niet waar, verklaart prof. van Ruler. Daar hebt gij nu juist wat wij als Ned. Herv. kerk weer moeten leeren. Gij ziet wel, dat het de moeite loont over deze dingen met elkander te bidden en te spreken, opdat wij verlost mogen worden van den booze.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenege
MARNIX.

PERSSCHOUW

NIEUWE UITLATING VAN DS VELLENGA,
VERBITTERING EN WORMSTEKIGHEID.

Ds IJ. K. Vellenga schrijft — ten vervolge op zijn eerste, aan onze lezers doorgegeven uitlatingen — o.a. het volgende in zijn (synodocr.) blad (Kbl. Dr. en Ov.):

Onlangs heb ik hier een artikel geschreven, waarin een paar bezwaren ontwikkeld werden tegen de manier, waarop getracht wordt hier en daar en ginder hereniging met de vrijgemaakten te bewerkstelligen.

Het artikel kostte ds V. een boezen brief; daar zal hij wel niet van geschrokken zijn. Maar verder:

In genoemd artikel dan kante ik mij tegen 'n advies van „De Strijdende Kerk”, bij afkorting „S. K.” geheben, treffenderwijs het omgekeerde van K. S.

Zeker, zeker; indien althans met „het omgekeerde” bedoeld wordt niet zoo iets als „contraire”, doch zoo iets als „contradictoire”. Maar nu verder over dit contradictorische blad, medewerkers o.a. dr G. M. den Hartogh en dr H. N. Ridderbos:

Dit blad had geschreven, dat na de Synode van Den Haag onze kerkeraden aan het werk moesten, dat zij samenspreking moesten zoeken met de kerkeraden der vrijgemaakte gemeenten, en dat, als het niet lukte bij deze colleges zelf aan te haken, men zich wenden moest tot de leden der vrijgemaakte gemeenten. Daar tegen vestigde ik er de aandacht op, dat, naar het besluit onzer Synode, onze kerkeraden hadden af te wachten of „dezuiken” als ds B. A. Bos en de zijnen, zich zouden „melden” en dat onze kerkeraden dus geen ver-